

3. hodina

DEFINÍCIA RODU

Učiteľ:

– Pekne vás zdravím, následníci veľkých rodov! Kto chce sám porozprávať o tom, ako si zdefinoval termín *Rod*? Záujemcov máme. Nech sa páči, Jegor, ved'te kruh.

Jegor:

– Máš slovo, Luba.

Luba:

– Zo včerajšej vedeckej definície termínu *Rod* som nič nepochopila. Čo sú to za slová: komplementárne, pokrvný, stereotypy. Keď si to rodičia prečítali, povedali: Čosi nezrozumiteľne múdre. Ale ako sa dávnejšie definovalo, to bolo jasné: Celé príbuzenstvo má jedného predka a žije naveky.

Júlia:

– Súhlasím s Lubou. Vysvetlite nám to, prosím, jasnejšie. Ved' ste určite nenadarmo pozlátali takú definíciu.

Vladimír:

– Ja som sa vašu definíciu naučil naspamäť. Keď som ju vysypal rodičom, hneď boli ku mne úctivejší. Hoci, pravdupovediac, súhlasím s Júliou.

Oľga:

– Túto definíciu ste určite povedali kvôli vede. Tento súbor slov je, podľa všetkého, k niečomu potrebný. Chcela by som vedieť, prečo, ak existuje jed-

noduchšia, pochopiteľnejšia definícia, ako sa vyjadrila Ľuba: *Rod* tvoria všetci ľudia, ktorí sa narodili jednému pra... pra... rodičovi.

Učiteľ:

– Páči sa mi, ako ste súčasne rozvetvili význam termínu *Rod* na:

– **veľmi jednoduchý.** Čo zodpovedá Occamovmu princípu: *Čím bližšie k pravde, tým jednoduchšie.* V tomto zmysle má najbližšie k pravde definícia uvedená v Daľovom slovníku: *Rod je zväzok členov rodiny oboch pohlaví, s majetkom zakladateľa rodu.*

– **a na veľmi zložitý.** V Oliných slovách zaznelo, že takáto definícia môže byť v čomsi lepšia pri analýze skupiny príbuzných.

Odražme sa od Oliných a Ľubiných slov. Vysvetlíme si spolu definíciu, v ktorej sa skrýva čosi, čo nás pri prvom prečítaní desí, odrádza, namáha, pôsobí nepochopiteľne.

Vedecká definícia termínu rod sa skladá z dvoch definícií rovnakého významu:

- prvou je skupina ľudí,
- druhou je biosystém.

O druhej definícii si spolu povieme na nasledujúcich hodinách. Prvú si rozoberieme teraz, kým to každý celkom nepochopí. Súhlasíte?

Mnogogeneračná skupina ľudí. Na minulej hodine sme si zostrojili útvar, ktorý nazval Jura trojuholníkom. V tejto zostave ste stáli v radoch: Jura bol v prvom rade, prvá dvojica v druhom rade, druhá v treťom rade, tretia dvojica atď. Tieto rady boli generácie. Určite ste počuli výraz: „Pamätať si príbuzných do siedmeho kolena.“ Rod má teda viacero

generácií. Môžeme hovoriť o mnohogeneračnej skupine ľudí.

Týmto je všetko jasné? Skvelé! Pokračujeme.

Komplementárna zložka ľudského rodu. Je zaujímavé, ako rozmýšľate: Môžeme nazvať všetkých ľudí na Zemi tak pekne, že sú ľudský rod?! Žiadne námietky? Výborne. Tak mi, prosím, povedzte, kto sú pôvodní predkovia ľudí?

Jegor, nech sa páči, veď kruh.

Jegor:

– Naša premýšľavá Valika, máš slovo.

Val'a:

– V Starom zákone sa píše, že celé ľudstvo pochádza z Adama a Evy, oni sú preto našim pra-pra-pra-otcom a pramatkou.

Jegor:

– No, toto je akosi príliš jednoduché. Myslím, že prileteli mimozemšťania. Zbadali, že sa tu dá žiť a zostali. Podľa tohto sme všetci potomkami mimozemšťanov.

Júlia:

– Učili sme sa, že Darwin poslal všetkých ľudí do opičiarnie. Podľa toho boli naši predkovia opice.

Alexander:

– Nedávno som videl zaujímavý film, v ktorom sa hovorilo o arktickej teórii pôvodu človeka na Zemi. Hovorilo sa v ňom o tom, že pred desaťtisíc rokmi bol na Severnom póle kontinent Daaria, alebo Hyperborea, na ktorom žili naši árijskí predkovia. Na Zem prišli z iného planetárneho systému.

Val'a:

– Ako tam mohli žiť, keď je tam večne zamrznutá pôda?

Alexander:

– Ved' to bolo ešte pred ochladením a pred celosvetovou potopou. Vtedy bol uhol sklonu zemskej osy iný. Tým pádom bola aj klíma na Severnom póle veľmi mierna. Potom však došlo k celosvetovej katastrofe. Naši predkovia prešli tenkou úžinou, ktorá spájala Daariu s hlavným kontinentom, k Rifejským horám (teraz ich nazývame uralské pohorie) a odtiaľ sa už usídlili na celom euroázijskom kontinente. Niektoré rody odišli na východ a do Indie, ďalšie na Juh a do Ázie, tretie na Západ Európy. Na dôkaz tejto teórie sa zachovali starodávne mapy, na ktorých je tento kontinent znázornený, mýty rôznych národov a taktiež zistenia z archeologických vykopávok, podľa ktorých sa dajú presne pozorovať trasy migrácie našich predkov.

Učiteľ:

– Veľmi zaujímavé. Chcel by som však povedať, že vy všetci ste odrazom súčasných vedeckých poznatkov o pôvode ľudí na planéte Zem. Do pokladničky vašich vedomostí pridám zaujímavé, opatrné prehlásenie vedcov genetiky. Pripomínam, že začiatkom nového tisícročia vedci dešifrovali genóm človeka. To znamená hlavné tajomstvo nášho genetického kódu. Tým vyšlo najavo, že všetci ľudia na Zemi pochádzajú z pomerne malej skupiny mužov a žien.

Vaľa:

– Hurá! Potom sme všetci príbuzní!

Učiteľ:

– Áno. Na základe skutočných udalostí, ktoré Vaľa prejavila emocionálnym výkrikom, prišli dnes vedci k opodstatneným predpokladom.

Teraz sa vás všetkých veľmi opatrne pýtam: Ak by sme všetkých mojich príbuzných na minútku z ľudského rodu vyňali, čo by sa stalo?

Všetci:

– Potom na Zemi nebudú ľudia. Veď sme všetci príbuzní. Preto všetci tvoríme ľudský rod.

Učiteľ:

– Akí ste šikovní! Vysvetlili sme si teda dva termíny: ľudský rod a komplementárna zložka.

Komplementárna znamená nevyhnutná zložka. V definícii vyjadruje, že spoločný rod každého z nás je nevyhnutnou zložkou ľudského rodu. Znamená to, že ak by rod vyňal z ľudského rodu, čo i len jedného z nás, nebolo by na Zemi ľudí.

Prvá časť definície je už jasná?

Všetci:

– Takto je to celkom jednoduché. Náš mnohogeráčny rod je nevyhnutnou zložkou celého ľudstva. Hurá! Nie sme potomkovia opíc. Všetci sme príbuzní a všetci máme pra-pra-prarodičov, ktorí sú našimi pra-pra-otcami a pramatkami. Ak potom niekto zdvihne ruku na iného človeka, je to to isté, akoby zdvihol ruku na svojho príbuzného...

Učiteľ:

– Dobre sa nám spolu učilo? Mne sa to páčilo.

Teraz sa trochu rozcvičíme. Vstaňte, prosím. Ruky rozpažte do strán. Pritlačte dlane k dlaniam svojich susedov. Pravú dľaň pritlačte k ľavej dlani suseda napravo. Ľavú dľaň pritlačte k pravej dlani suseda naľavo. Vznikol uzavretý kruh. Dobre. Teraz dlane nerozpojte, navzájom sa popostrčte. Dobre. Teraz vytvoríme vlnu. Jedni zdvihnú dľaňami spojené ruky nahor, druhí ich

spustia. Vlna je v obehu. Rýchlejšie. Ešte rýchlejšie. Zastavte. Dlaňami nežne pohlad'te susedove dlane.

Ďakujem. Všetci si posadajte.

Učiteľ:

– Ďalej spolu všetko ľahko rozmotáme. Mnohé pokolenia našich vzájomných predkov, sú istotne nejako vzájomne prepojené. Spomeňte si na našu zostavu z predchádzajúcej hodiny. Ako sme všetci prepojení s našimi predkami? Prosím, Jegor, veď kruh.

Jegor:

– Lenočka, dávam ti slovo.

Lena:

– Ja som geneticky prepojená s otcom i mamou, pretože ma stvorili. Aj oni sú geneticky prepojení so svojimi otcami a mamami. Tým pádom som geneticky prepojená so svojimi babkami a dedkami. Z toho vyplýva, že skupina ľudí, ktorí tvoria môj rod, sú vzájomne geneticky prepojení.

Ivan:

– Ja som vyrastal u dedka a babky. Oni ma naučili, čo mám robiť. Zároveň chápem, že to oni sa postarali o to, aby som robil všetko tak, ako robievali chlapci v mojom rode. Otec mi potom dokonca povedal: „A odkiaľ vieš, ako sa používa kosa?“ Ja som mu odvetil: „Dedo ma naučil.“ Deduška som sa potom pýtal: „Odkiaľ vieš ty, dedko, ako sa kosí?“ Odpovedal mi: „V našej rodine všetci v lete kosili, robili si zásoby sena na zimu.“ No kto koho naučil, to už ťažko povedať. Zdá sa, že sme vždy vedeli kosiť, je to pamäť predkov.

Ľuba:

– Podľa toho všetkých v rode spája rovnaká pamäť.

Učiteľ:

– Ste šikovní. Už ste aj to rozlúštili.

Ešte raz sa rozpamätajte na našu zostavu. Niektorí z vás sedeli na podlahe a držali za nohy svojich kamarátov. Vtedy sme znázorňovali genetické spojenie, ktoré ľudia už v dávnych dobách nazývali *pokrvné putá*. No ako ste sa cítili, keď vás držali za nohy? Pamätáte, Júlia povedala, že tí, čo držia za nohy, vôbec nedovolia, aby ste sa pohli. Začíname teda chápať, že genetické spojenie nevidno, ale predsa len sa nás silno drží – robí z nás takých, akými boli naši predkovia.

V akom kolektíve všetci vyrastáme? Správne, v rodine. Rodina nám odovzdáva pamäť našich predkov. Učí nás niektorým pravidlám života, ktoré postupne, z generácie na generáciu, vytvárali naši spoloční predkovia.

Tak čo, už je vám zrozumiteľnejšia definícia termínu rod?

Saša:

– Tak teraz je istotne zrozumiteľnejšia. Už vieme, že rod tvorí niekoľko generácií ľudí, ktorí sú si navzájom geneticky blízki. To znamená, že všetci sú spojení pokrvnými putami a majú spoločnú pamäť.

Vasilij:

– Nie spoločnú pamäť. Ale oni akoby si jeden druhému odovzdávali nejaké všeobecné poznatky.

Euba:

– Už tomu viac rozumiem, už to nie je len také abrakadabra. Ale je tu stereotypné správanie.

Učiteľ:

– No čo, kto je schopný dešifrovať termín *stereotyp správania*?

Veď, prosím ťa, Jegor.

Jegor:

– Axal Murat, máš slovo.

Murat:

– Ja si myslím, že stereotyp je, keď vždy robíš jedno a to isté.

Piotr:

– Aha, do postele sa rovnako ukladáš, zuby si rovnako čistíš, aj telku pozeráš rovnako...

Oľga:

– Peter nás chcel trochu pobaviť. Mne sa však zdá, že Muratove a Piotrove výroky sú všeobecné. Ja si myslím, že stereotyp je, keď celý čas vykonávaš nejaký proces rovnako. No, napríklad, zuby si umývaš vždy ráno. Učili ťa, učili, až ťa to naučili. Ráno si bežíš umyť a vyčistiť zuby tou istou kefkou a utieraš sa tým istým uterákom. To všetko sú stereotypy správania.

Učiteľ:

– Veľmi dobre.

Preto si to zosumarizujme. O stereotyp správania ide vtedy, ak sa jedna a tá istá činnosť v priebehu stanoveného času vykonáva rovnako. Definícia stereotypu môže byť náročná. My však máme dostatočnú aj túto úroveň chápania. Hoci na konci našej hodiny vám poskytnem podobu definície, akú zostavili Dokučajevovci – autori učebnice *Základy rodológie*, a tie už pochopíte.

Teraz mi, prosím, povedzte: Je dobré mať stereotypné správanie, alebo sa niekedy môžeme dostať do problémov? Uveďte príklady. Jegor, prosím, veď kruh.